

УНИВЕРЗИТЕТ У БАЊОЈ ЛУЦИ
UNIVERSITY OF BANJA LUKA
ЕКОНОМСКИ ФАКУЛТЕТ
FACULTY OF ECONOMICS

ПРЕДУЗЕТНИЧКИ ЕКОСИСТЕМ

III година – Предузетничка економија
Академска 2022/2023. година
др Јадранка Петровић, виши асистент
jadranka.petrovic@ef.unibl.org

УНИВЕРЗИТЕТ У БАЊОЈ ЛУЦИ
UNIVERSITY OF BANJA LUKA
ЕКОНОМСКИ ФАКУЛТЕТ
FACULTY OF ECONOMICS

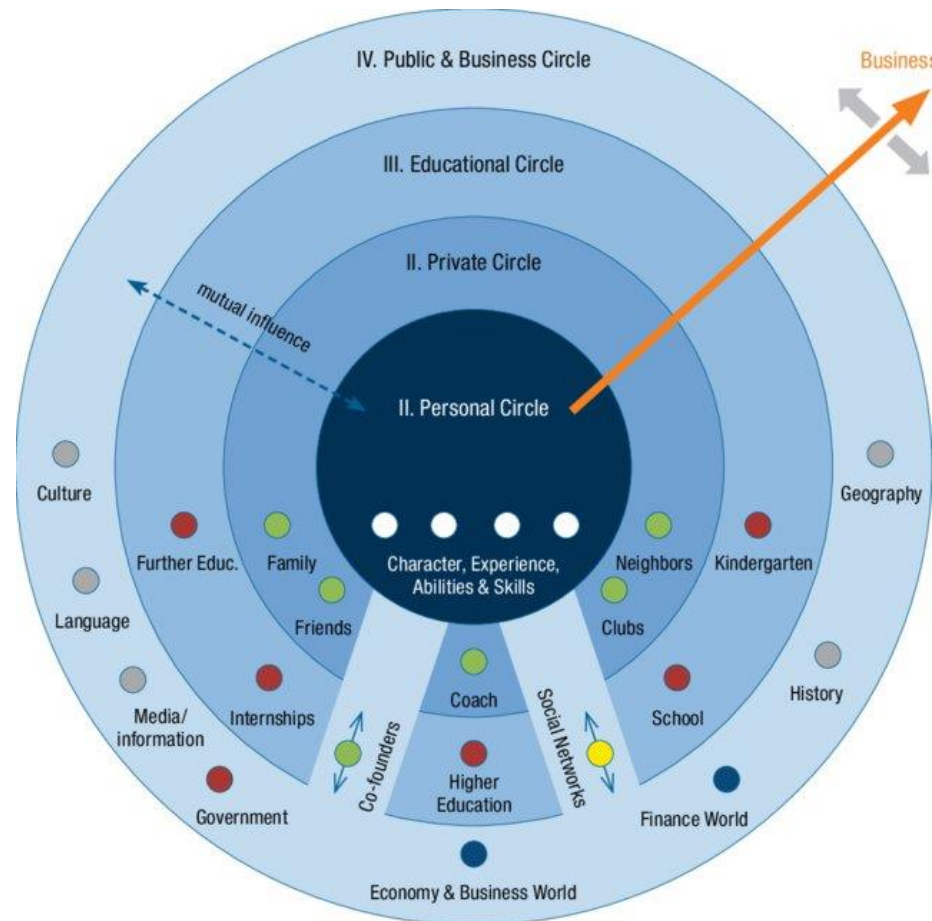
Екосистем

- **Екосистем** – јединство **живог свијета** (биљака, животиња и микроорганизама) и **околине (станишта)** у којој живе.
- Јединство екосистема почива на интеракцијама живих бића и околине: земљишта, воде, ваздуха, температуре, влажности.
- Екосистеми су врло сложени и динамични системи. Свака промјена у саставним дијеловима екосистема одражава се на систем у цјелини.

Предузетнички екосистем

Предузетнички екосистем – скуп међузависних актера и фактора координисаних на такав начин да омогућавају продуктивно предузетништво на одређеној територији (Stam & Spigel, 2016).

Ајзенберг-ов (Daniel Isenberg) модел предузетничког екосистема

Ајзенберг-ов (Daniel Isenberg) модел предузетничког екосистема

OBLASTI PREDUZETNIČKOG EKOSISTEMA

Liderstvo

- Nedvosmislena podrška
- Društveni legitimitet
- Otvorena vrata za podršku
- Preduzetnička strategija
- Hitnost, krize i izazovi

Rani kupci

- Rani usvojitelji za dokazivanje koncepta
- Ekspertiza u razvoju proizvoda
- Referentni klijenti
- Prva recenzija
- Kanali distribucije

Mreže

- Mreže preduzetnika
- Mreža dijaspore
- Multinacionalne korporacije

Radna snaga

- Kvalifikovana i nekvalifikovana
- Serijski preduzetnici
- Porodica kasnije generacije

Obrazovne ustanove

- Opšti stepeni (profesionalni i akademski)
- Specifični preduzetnički treninzi

Infrastruktura

- Telekomunikacije
- Transport i logistika
- Energija
- Zone, inkubatori, klasteri

Profesionalna podrška

- Pravna podrška
- Računovodstvo
- Investicioni bankari
- Tehnički eksperti, savjetnici

Vlada

- Institucije, npr. Investiranje, podrška
- Finansijska podrška, npr. finansiranje od početka, R&R
- Podsticaji regulatornog okvira, npr. poreske olakšice
- Istraživačke institucije
- „Prijateljska“ legislativa za rizični kapital, bankrot, izvršenje ugovora, vlasnička i radnička prava

Finansijski kapital

- Mikrokrediti
- Anđeli investitori, prijatelji i porodica
- Početni rizični kapital
- Fondovi rizičnog kapitala
- Privatna imovina
- Tržište javnog kapitala
- Krediti

Priče o uspjehu

- Vidljivi uspjeh
- Zdrave generacije za ulagače
- Međ. reputacija

Društvene norme

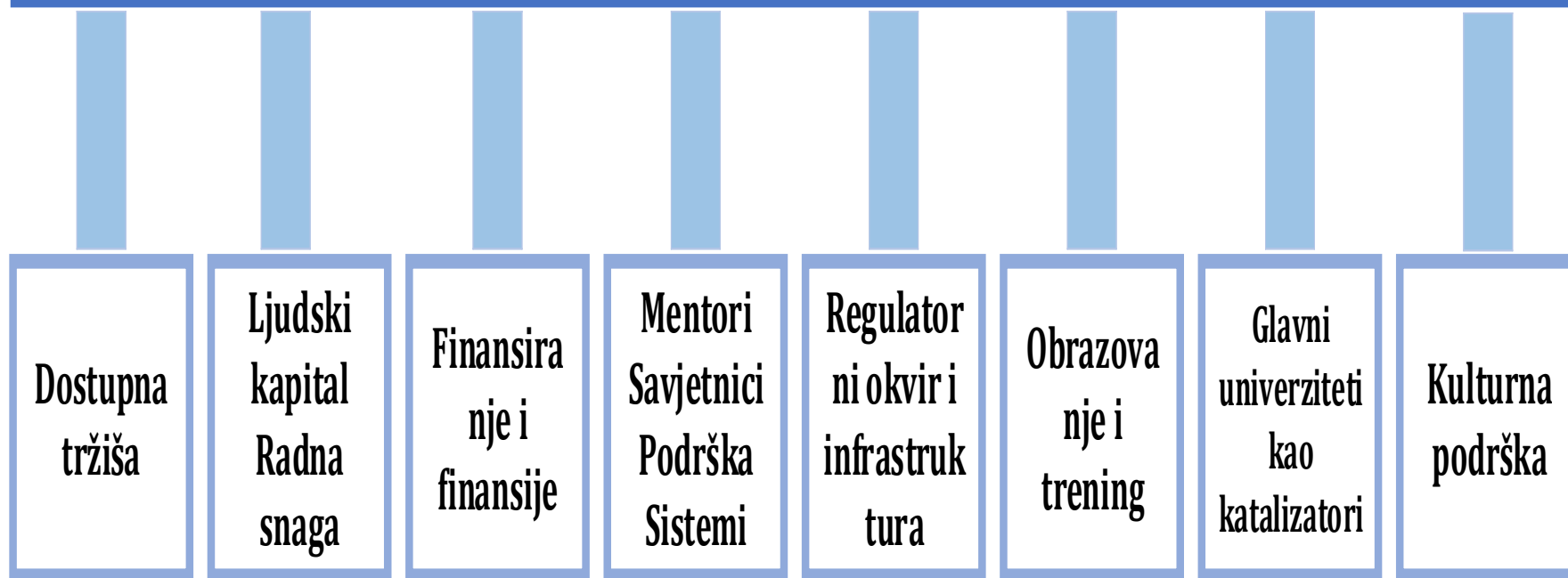
- Tolerancija na rizik, neuspjeh i greške
- Inovativnost, kreativnost, eksperimentisanje
- Društveni status preduzetnika
- Kreiranje bogatstva
- Ambicije, motivi, glad za uspjehom

Nevladine organizacije

- Promocija preduzetništva u neprofitnom sektoru
- Takmičenja biznis planova
- Konferencije
- Preduzetničke asocijacije

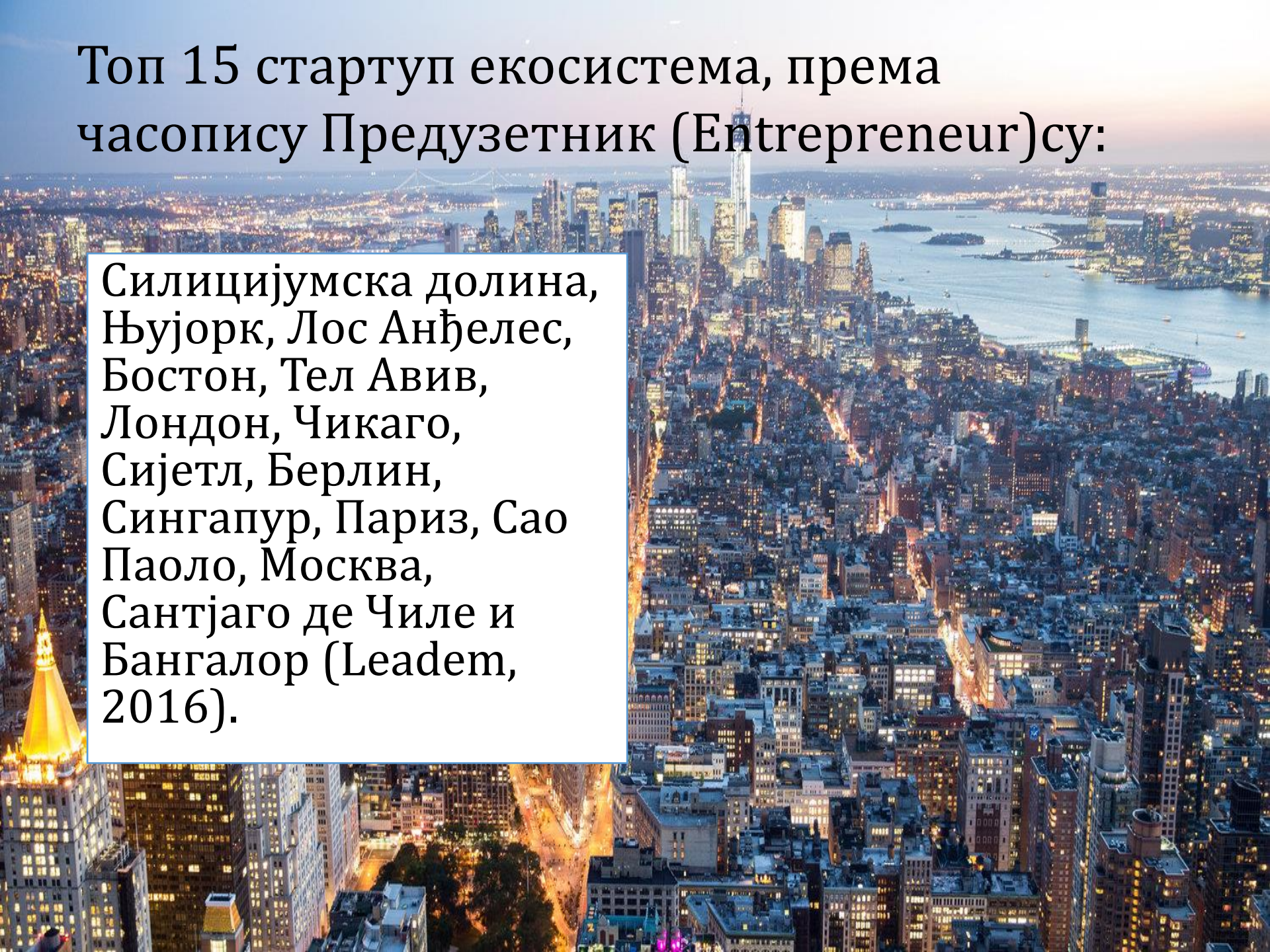

PREDUZETNIČKI EKOSISTEM

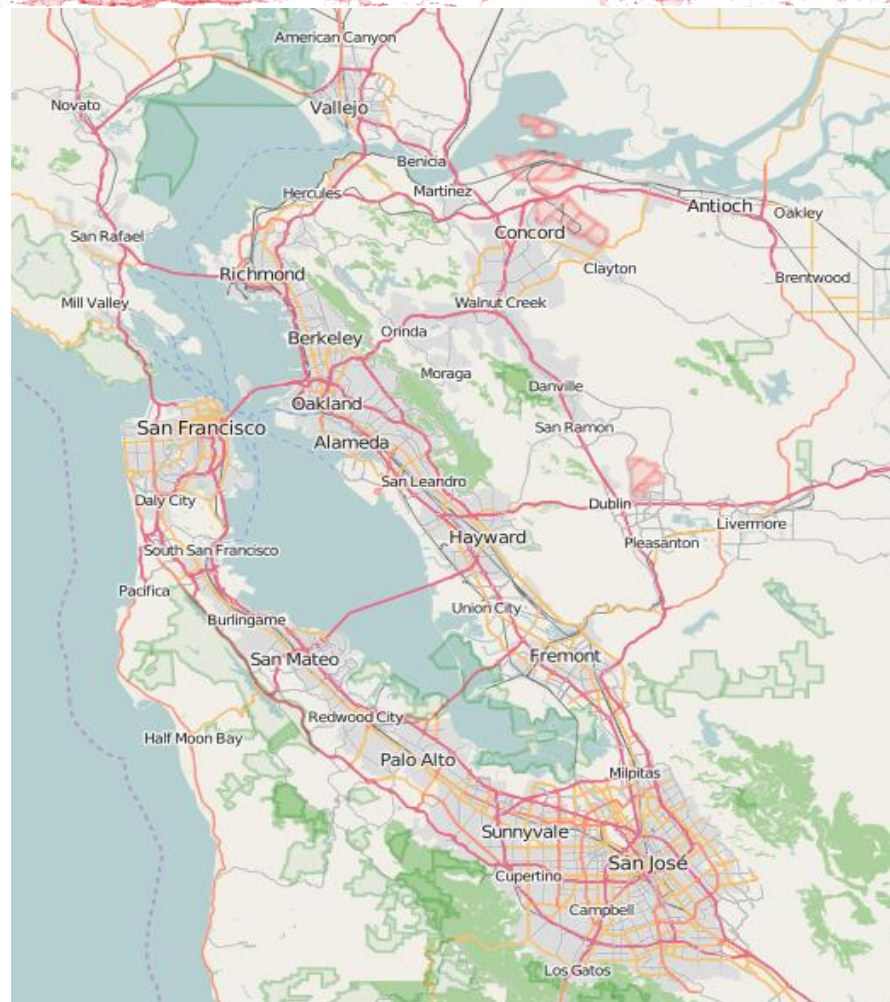
Топ 15 стартап екосистема, према часопису Предузетник (Entrepreneur) су:

Силицијумска долина,
Њујорк, Лос Анђелес,
Бостон, Тел Авив,
Лондон, Чикаго,
Сијетл, Берлин,
Сингапур, Париз, Сао
Паоло, Москва,
Сантјаго де Чиле и
Бангалор (Leadem,
2016).

Предузетнички екосистем-Силицијумска долина (Silicon Valley)

- Силицијумска долина је **глобални центар технолошких иновација** који се налази у јужном дијелу Сан Франциско залива у Калифорнији (САД).
- У Силицијумској долини је сједиште десетине великих технолошких, софтверских и интернет компанија:
Apple, Alphabet's Google, Meta (Facebook), Visa, Chevron, Cisco Systems, Intel, Oracle, Nvidia и др.

Почеци Силицијумске долине

Основан 1931. године, [Moffett Federal Airfield](#) (Moffett Field) у Sunnyvale-u/Mountain View је играо стратешку улогу у еволуцији Силицијумске долине, истражујући и развијајући кључне технологије, прво **за америчку војску, а затим и за NASA** (National Aeronautics and Space Administration).

Касније је прерастао у **NASA Ames истраживачки центар**.

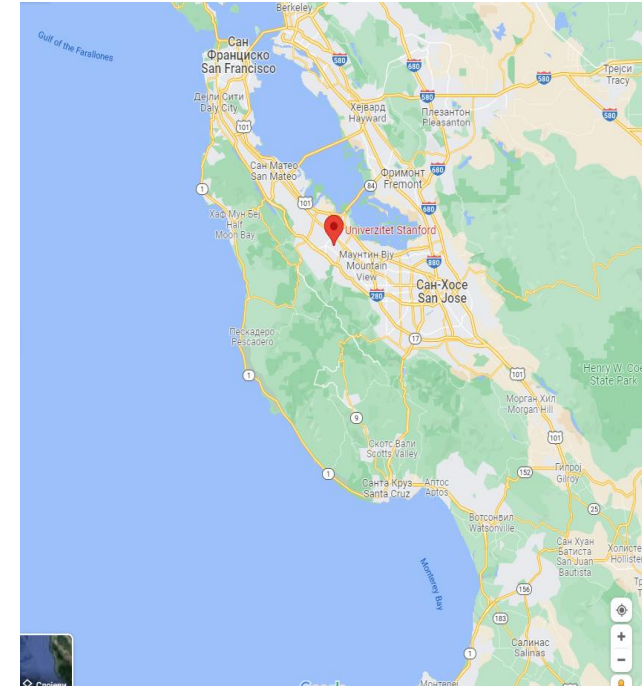
NASA Ames Research Center, Mountain View, California – Silicon Valley

- AMES је дом NASA-иних великих одјељења за истраживање и развој у области напредног суперрачунарства, људских фактора и вјештачке интелигенције.
- Одељење НАСА у области напредног суперрачунарства (The [NASA Advanced Supercomputing Division](#)) у AMES-у, управља са неколико најмоћнијих суперкомпјутера ове агенције, укључујући системе Pleiades, Aitken и Electra systems.

Универзитет Станфорд

- Један од најпрестижнијих универзитета у свијету.
- Универзитет Станфорд је одиграо велику улогу у настанку Силицијумске долине, како кроз своје академске програме, тако и кроз своја стварна улагања у локални технолошки екосистем, као што је Истраживачки парк Станфорд (Stanford Research Park).
- Буџет Универзитета Станфорд (2018/2019): 6,5 милијарди долара

Фондови ризичног капитала у Силицијумској долини

The screenshot shows a web browser window with the URL startopedia.info/resources/venture-capital-firms/. The page header includes the StartUpedia logo (Presented by Silicon Valley Forum) and navigation links: CRASH COURSES, VIDEO LIBRARY, SILICON VALLEY RESOURCES, VC CONNECT, REGISTER, and LOGIN. The main content area features the title **VENTURE CAPITAL FIRMS** and a subtitle: "A short list of the top Silicon Valley venture capital firms." Below this, a paragraph explains that Silicon Valley has the highest concentration of venture capital firms and investment funds, mentioning Sand Hill Road in Palo Alto and South Park in San Francisco as high ground for VCs. It notes that the VCs vary in their focus of investments and that the page lists only the top firms.

Велики број подухвата са високим потенцијалом раста насталих у Силицијумској долини, учинио је регион привлачном метом за фондове ризичног капитала и инвеститоре.

Фондови ризичног капитала у Силицијумској долини

← → ↻ 🔒 startupedia.info/resources/venture-capital-firms/

🔗 ☆ ⚙️ 👤 ⋮

SEQUOIA

 venrock

Sequoia Capital

The Sequoia team helps a small number of daring founders build legendary companies. We spur them to push the boundaries of what's possible. In partnering with Sequoia, companies benefit from our unmatched community and the lessons we've learned over 40 years working with Steve Jobs, Larry Ellison, John Morgridge, Jerry Yang, Elon Musk, Larry Page, Jan Koum, Brian Chesky, Drew Houston, Adi Tatarko and Jack Dorsey, among many others. Sequoia Capital invest in commercial services, communications and networking, pharmaceuticals and biotechnology, restaurants, hotels and leisure, semiconductors, software.

 2800 Sand Hill Rd #101, Menlo Park, CA 94025

 <https://www.sequoiacap.com>

Type of Service: Investing, Operations

Industry Focus: All

Venrock

Venrock helps entrepreneurs build some of the world's most disruptive, successful companies. We partner with entrepreneurs who have grand ambitions – who want to tackle big, hard problems that most think not possible. Our collaboration – engagement, network, passion and experience – gives entrepreneurs the unfair advantage needed to win, and win big. Venrock invest in communications and networking, pharmaceuticals and biotechnology, software.

 3340 Hillview Avenue, Palo Alto, California 94304

 <http://www.venrock.com/>

Type of Service: Investing, Operations

Industry Focus: All

Јавно–приватна партнерства у Силицијумској долини

- Савезна влада је дала дијелове објекта АМЕС истраживачког центра и дио људских ресурса у циљу подршке приватног индустријског сектора, истраживање и образовање.
- **Hewlett - Packard** је постао прва корпоративна подружница новог **Bio-Info-Nano истраживачког и развојног института** (Bio-Info-Nano Research and Development Institute). То је **заједничко улагање Универзитета Калифорније Санта Круз и НАСА-е, са сједиштем у Амесу**. Био-Инфо-Нано Р&Д институт је посвећен научним истраживањима приближавањем биотехнологије, информационих технологија и нанотехнологије.
- Такође, 28. септембра 2005. **Google и истраживачки центар Амес** су открили детаље о дугорочном истраживачком партнерству. Поред удруживања инжињерских талената, Google је планирао да изгради објекат од 9,3 ha у кампусу Ames-овог истраживачког центра.
- У мају 2013. год., Google Inc. је објавио да покреће **Лабораторију за квантну вјештачку интелигенцију** (Quantum Artificial Intelligence Lab), чији ће домаћин бити НАСА-ин истраживачки центар Амес.
- У марту 2015. год., **Planetary Ventures LLC (филијала Гугла)** је закупила на 60 године Федерални аеродром Мофет (Moffett Federal Airfield) од НАСА Амес, локацију од око 1000 јутара земље.

Предузетнички екосистем у Републици Српској и БиХ

Примјер локалног предузетничког екосистема општине

Котор Варош

Katalog privrednika OPŠTINE KOTOR VAROŠ

Januar, 2021. godine

GEOGRAFSKI POLOŽAJ

- 85 km – udaljenost od najbližeg međunarodnog graničnog prelaza Gradiška
- 95 km – udaljenost od auto-puta E73 Beograd (SRB) – Zagreb (HR)
- Okosnicu putne mreže na opštini Kotor Varoš čini magistralni put M-4 Banja Luka – Doboj, preko koga je opština povezana sa banjalučkom i dobojskom regijom i sa većim centrima u BiH i susjednim državama

- Iz Kotor Varoša se do aerodroma u Banja Luci stiže za manje od sat vremena vožnje
- Međunarodna luka Ploče (Hrvatska) udaljena je od Kotor Varoša 270km

Ul. Miloša Obilića bb. Kotor Varoš
Tel: 051/783-484, fax:051/784-321
sportek@sportekdmt.com

- Preduzeće Sportek osnovano 2005. godine, 100 % greenfield investicija italijanskog investitora.
- Serijska proizvodnja sportske obuće (profesionalni modeli za fudbalere-kopačke za Nike korporaciju te profesionalni modeli za biciklizam za DMT).
 - Serijska proizvodnja obuće (papuče i čizme za kompanije Crocs i Decathlon).
 - Šivanje i štampanje proizvoda od tekstila za bicikliste (majice, hlače itd)
 - Karbonski sektor proizvodnja dijelova od karbonskih vlakana za automobile, motocikle te bicikle.
 - Metalni sektor - proizvodnja patentiranih nosača stubova za rasvjetu, patent u vlasništvu matične kompanije iz Italije.
- Sportek doo zapošljava 2300 radnika.
- Vizija razvoja: proširenje proizvodnog asortimana, te dodatno usavršavanje postojećih zaposlenih i zapošljavanje novih stručnih radnika.

Ul. Knez Mihajlova 47. Kotor Varoš
Tel: 051/783-323, fax:051/783-200
info@dermalr.com
www.dermalr.com

- Dermal doo je društvo za proizvodnju i promet proizvoda od kože i tekstila, osnovano 31.01.2002. godine.
- Osnovna djelatnost je proizvodnja obuće.
- Dermal doo zapošljava 1065 radnika.
- Vizija razvoja: konstantan razvoj i povećanje kapaciteta proizvodnje, kao i zapošljavanje novih radnika.

Šibovi bb. Kotor Varoš
Tel:051/761-129, fax:051/761-130
info@sim-technik.biz
www.sim-technik.biz

- Sim Technik doo je preduzeće čija je osnovna djelatnost obrada metalnih i nemetalnih pozicija korištenjem savremenih CNC strojeva, a 2007. godine počinje obavljanje djelatnosti sa dva CNC stroja i pet zaposlenih radnika dok trenutno posjeduju 130 najsavremenijih CNC obradnih centara
- Sim Technik doo zapošljava 290 radnika, sa perspektivom zapošljavanja dodatnih 50 novih radnika.
- Vizija razvoja: Postati lider u regionu u maloserijskoj proizvodnji te ostvariti stabilnu konkurentnost na evropskom i svjetskom tržištu. Osim toga cilj je omogućavanje cjelokupnog procesa proizvodnje, od konstrukcionog razvoja do krajnjeg proizvoda.

Ul. Cara Dušana bb. Kotor Varoš
Tel: 051/784-780, fax:051/784-781
info@mehkon.com
www.mehanickekonstrukcije.com

- Mehaničke Konstrukcije doo je počelo sa radom 2008. godine u već postojećoj hali površine od 10 000m².
- Proizvodnja se sastoji od siječenja materijala, CNC tokarenja materijala, srednje i teške bravarije, brusilica, pjeskare, komore za farbanje i montaže. Još od nastanka firme, vidan je napredak odnosno ulaganje u nove tehnologije i procese obrade.
- Mehaničke Konstrukcije doo zapošljava 150 radnika.
- Vizija razvoja: firma je strukturno organizovana kako bi odgovorila na sve zahtjeve od strane klijenata, a konstantno se radi na ispunjenju glavnog cilja, a to je da se garantuje maksimalno zadovoljstvo kupaca.

Cara Dušana bb Kotor Varoš
Tel: +387 51 318 880
info@fagurs.biz
www.fagushaus.biz

- "Fagus" je osnovan 1991.godine i konstantno se razvijao ulažući u proširenje proizvodnih kapaciteta, uvođenje novih tehnologija i razvoj ljudskih resursa
- "Fagus" je od 2003.godine osnovao 8 firmi članica "Fagus grupe", koja je vodeći proizvođač u drvoprerađivačkom sektoru sa oko 400 zaposlenih
- Članice Fagus grupe se bave preradom tvrdog i mekog drveta, eksploatacijom šuma i izgradnjom šumskih puteva, proizvodnjom prozora i vrata, masivnih ploča bukve, hrasta, jele i smrče, eurobloka, peleta i briketa, prometom nafte i naftnih derivata i ugostiteljstvom i hotelijerstvom.
- Članica Fagus grupe je i "Fagus haus" doo koja je osnovana 01.03.2006. godine i zapošljava 21 radnika.
- "Fagus haus" je renomirani proizvođač prozora, vrata i ostalih arhitektonskih otvora od drveta, drvo-aluminijum, aluminijuma i PVC-a

Ul. Miloša Obilića 2.
78220 Kotor Varoš
Tel:051/785-288; fax:051/783-599
golubic.rs@gmail.com

- Preduzeće Golubić doo je osnovano 23.12.1994.godine kao jednočlano privatno preduzeće.
- Golubić doo se bavi prevozom putnika na prigradskim, međugradskim i međunarodnim linijama. Preduzeće se takođe bavi i tehničkim pregledom motornih vozila, kao i održavanjem vozila.
- Golubić doo zapošljava 58 radnika.
- Vizija razvoja: zadržati akcenat na gradsko-prigradskom saobraćaju uz eventualno širenje na gradski prevoz u Banja Luci, te značajno poboljšanje segmenta međunarodnog saobraćaja.

ZAŠTO DA INVESTIRAM U KOTOR VAROŠ

Povoljan geografski položaj.

Konkretna ponuda zemljišta i gotovih objekata (Greenfield and Brownfield).

Dugogodišnja tradicija u mašinskoj, drvoprerađivačkoj, kožarskoj i tekstilnoj industriji.

Uređena infrastruktura uz izrazito povoljne operative troškove poslovanja.

Kompetitivna i kvalifikovana radna snaga.

Podsticaji za investitore.

Obilje prirodnih resursa.

Niski porezi (10% porez na dobit).

Proaktivna i fleksibilna administracija- ubrzane procedure registracije preduzeća i izdavanja građevinskih i drugih dozvola.

4.3. ЗАПОСЛЕНИ ПО ПОЛУ (наставак)
EMPLOYED PERSONS BY SEX (continued)

Општина/град	Пол	2016	2017	2018	2019	2020	Sex	Municipality/city	
Кнежево	свега	1 138	1 185	1 164	1 138	1 165	all	Kneževo	+2,4% 2016-2020
	мушкарци	703	738	726	705	710	men		
	жене	435	447	438	433	455	women		
Козарска Дубица	свега	3 905	4 034	4 033	4 000	4 037	all	Kozarska Dubica	+3,4% 2016-2020
	мушкарци	2 240	2 321	2 283	2 255	2 238	men		
	жене	1 665	1 713	1 750	1 745	1 799	women		
Костајница	свега	1 221	1 192	1 190	1 194	1 111	all	Kostajnica	-9% 2016-2020
	мушкарци	571	552	524	527	456	men		
	жене	650	640	666	667	655	women		
Котор Варош	свега	4 910	5 144	5 273	5 462	5 596	all	Kotor Varoš	+14% 2016-2020
	мушкарци	2 495	2 563	2 553	2 589	2 575	men		
	жене	2 415	2 581	2 720	2 873	3 021	women		
Крупа на Уни	свега	155	163	160	160	158	all	Krupa na Uni	+2% 2016-2020
	мушкарци	82	79	76	78	78	men		
	жене	73	84	84	82	80	women		

OPŠTINA KOTOR VAROŠ

Katalog investicionih lokacija

Предузетнички екосистем општине Котор Варош

Видео: Котор Варош

<https://www.youtube.com/watch?v=Rajj6TBU3Vg&t=3s>

УНИВЕРЗИТЕТ У БАЊОЈ ЛУЦИ
UNIVERSITY OF BANJA LUKA
ЕКОНОМСКИ ФАКУЛТЕТ
FACULTY OF ECONOMICS

ИНСТИТУЦИЈЕ ПРЕДУЗЕТНИЧКЕ ИНФРАСТРУКТУРЕ

ВЛАДА

ДРЖАВНЕ
РАЗВОЈНЕ
АГЕНЦИЈЕ

ОПШТИНЕ
/ГРАДОВИ

ОПШТИНСКЕ/
ГРАДСКЕ
РАЗВОЈНЕ
АГЕНЦИЈЕ

ДРЖАВНЕ
БАНКЕ

КОМЕРЦИЈАЛНЕ
БАНКЕ

МИКРОКРЕДИТНЕ
ОРГАНИЗАЦИЈЕ

ПРИВРЕДНЕ
КОМОРЕ

ПОСЛОВНИ
АКЦЕЛЕРАТОРИ

КРЕДИТНО -
ГАРАНТНИ
ФОНДОВИ

НАУЧНО-
ТЕХНОЛОШКИ
ПАРКОВИ

УДРУЖЕЊА
ПРЕДУЗЕТНИКА

ПОСЛОВНИ
ИНКУБАТОРИ

КЛАСТЕРИ

